

Aan: leden van de gemeenteraad van Bergen op Zoom
i.a.a. het college van B&W

Van: Rekenkamer West-Brabant

Betreft: **keuze onderzoeksonderwerp; onderzoeksplan 2023**
31 maart 2023

Geachte raadsleden,

Per brief van 15 februari j.l. informeerden wij u over de wijze waarop wij wilden komen tot de keuze van ons eerst onderzoeksonderwerp.

Op basis van ons verzoek om onderwerpen in te dienen, ontvingen we drie reacties, te weten:

1. Relatie coalitie/college akkoord en de programmabegroting
2. Schulphulpverleningsbeleid
3. Achterstallig onderhoud c.q. onderhoud van onze kapitaalgoederen

Deze onderwerpen hebben wij (op basis van een korte analyse) getoetst aan de selectiecriteria en per onderwerp ons commentaar op schrift gesteld (zie bijlage 1).

Onze conclusie was dat de onderwerpen 1. en 2. op zich onderzoekwaardig zijn, passen binnen de selectiecriteria en zich prima lenen voor rekenkameronderzoek. Onze (voorlopige) voorkeur ging uit naar onderwerp 1.

Bij onderwerp 3 hebben wij twijfels over de aanname dat er grote risico's bestaan danwel dat de ambitie/te plegen inspanningen t.a.v. het onderhoud onvoldoende in beeld zijn

Vervolgens hebben wij onze voorlopige keuze voorgelegd aan en besproken met het presidium, op 6 maart. Tijdens die bespreking ging de voorkeur van de meerderheid van de aanwezigen (9 personen)

uit naar onderwerp 2: schuldhulpverlening – waarvan wij hadden gesteld dat we het integraal met het armoedebeleid wilden bekijken. Een minderheid (3 personen) opteerde voor onderwerp 1. Op basis van het grote draagvlak, heeft de rekenkamer besloten het onderzoek uit te gaan voeren naar **schuldhulpverlening annex het armoedebeleid** (brede scope).

Keuzes voor de andere drie gemeenten

De rekenkamer heeft voor de andere gemeenten de volgende onderzoeksonderwerpen gekozen:

- Drimmelen: Huisvesting arbeidsmigranten
- Etten-Leur: Armoede- en schuldhulpverlening; brede scope
- Roosendaal: Burgerparticipatie (incl. inwonerwijkenraden en jongeren); brede scope

De onderzoeken worden gedaan binnen het ons ter beschikking gestelde budget.

Vervolg

Wij zullen een kort vooronderzoek doen om het thema (en de uitvoerende partijen) goed in beeld te krijgen, en de precieze scope van het onderzoek te bepalen. Zoals al in onze brief van 15 februari gesteld, is het mogelijk (en wat ons betreft ook wenselijk) dat er een klankbordgroep – bestaande uit enkele raadsleden komt – die met ons hierover spart. Via de griffie zullen wij contact met de fracties opnemen.

Dit vooronderzoek zal leiden tot een onderzoeksopzet, op basis waarvan wij de uitvoering van het onderzoek in gang zetten. Over deze onderzoeksopzet zal overleg zijn (waarschijnlijk met de klankbordgroep) en nadien aan de raad ter kennis gebracht.

Vervolgens wordt de keuze voor de onderzoeker(s) gemaakt en start het onderzoek.

Waar mogelijk zullen we in het onderzoek ook een verbinding leggen met ons onderzoek voor Etten-Leur (bv. benchmark).

Mogelijke vragen kunt u rechtstreeks aan ons stellen, via onze secretaris, de heer Skip Anker (s.anker@roosendaal.nl of 06-25326725).

Met groet,
namens de Rekenkamer,

Frits van Vugt (voorzitter)

Bijlage 1

Ingekomen onderzoeksonderwerpen

1. Relatie coalitie/college akkoord en de programmabegroting (*Lijst Linssen*)

Toelichting door de fractie:

Gevraagd wordt door de rekenkamer een toelichting op de 4 jaar afspraken en de lange termijn afwikkeling.

De gemeente Bergen op Zoom heeft een subgroep geformeerd met als doelstelling het verbeteren van het inzicht in de programmabegroting in de relatie tussen:

1. Doelstellingen gemeenteraad, gewenste maatschappelijke effecten en ambities.
2. Inspanningen (inzet van middelen) door de gemeente aan de hand van indicatoren.

Dit raakt de Korte termijn: de programmabegroting van enig jaar.

Middellange termijn: De meerjarenbegroting (4 jaar).

Lange termijn: De visies.

De bestuursperiode op basis van de verkiezingsuitslag en de daaropvolgende collegevorming is 4 jaar. Dit geldt ook voor het opgestelde bestuursakkoord.

DE vraag aan de rekenkamer is: In hoeverre is het mogelijk om deze termijnen te integreren?

Enige toelichting: Welke problemen zijn er:

- Is het mogelijk om politiek neutraal te blijven.
- Kan het instrument los van het bestuursakkoord worden ingezet. (het is immers overstijgend aan de bestuursperiode).
- Ontstaan er autorisatie problemen.
- Wat zouden de capaciteitseffecten kunnen zijn.
- Wat voor invloed heeft de P&C cyclus en de daarvoor geldende voorschriften (BBV en wettelijke indicatoren)
- Wat voor invloed kan het hebben op de accountantscontrole.
- Eventueel door de rekenkamer in te vullen.

Kortom: Is het mogelijk te onderzoeken wat de valkuilen kunnen zijn op basis van ervaringen van de laatste (bijv. 2018-2023).

Reactie Rekenkamer:

Op zich is de vraag of het “Bestuursakkoord 2022 – 2026 Samen Bergen Verzetten” goed is vertaald in de programmabegroting 2023 een politieke kwestie, en niet zozeer een onderzoeksthema van de Rekenkamer. En de vraag of de termijn van de bestuursperiode geïntegreerd kan worden met die van het bestuursakkoord is onduidelijk.

Als het echter de bedoeling met dit thema is om te bezien welke concrete afspraken/voornemens voor de korte en (middel-)lange termijn uit dit Bestuursakkoord voortkomen en of deze helder, consistent en SMART in de programmabegroting 2023 zijn geformuleerd, dan is het wel een onderzoekwaardig onderwerp. Dat past dan prima binnen de opdracht die blijkbaar meegegeven is aan de ‘subgroep’, die gaat kijken naar de doelstellingen van de programmabegroting (ambities/maatschappelijke effecten) en de inspanningen (inzet van middelen).

Dan gaat het vooral over de vraag hoe de raad kan (bij-)sturen op de begroting, en of duidelijk is waar de ambities (van bestuursakkoord en programmabegroting) toe moeten leiden, en wat de consequenties ervan zijn – zowel op beleidsinhoudelijk als financieel niveau.

Eigenlijk komt de vraagstelling dan ongeveer neer op:

- a. *Hoe SMART, consequent en coherent is de programmabegroting 2023, in termen van de drie w-vragen:*
 - *Wat wil de gemeente op korte en (middel-)lange termijn bereiken?*
 - *Wat gaat ze daarvoor doen?*
 - *Wat gaat dat kosten?*
- b. *Sluit de programmabegroting 2023 aan bij het bestuursakkoord, en zijn de condities aanwezig voor de uitvoering ervan?*

- c. *Zijn de vastgestelde beleidsvisies (neergelegd in beleidsnota's) nog in lijn met de nieuwe ambities van bestuursakkoord en programmabegroting?*

Met een dergelijk opzet zou een rekenkameronderzoek een belangrijke impuls kunnen geven aan de doorontwikkeling van het P&C-beleid van de gemeente. Het geeft handvatten voor de sturing (vanuit de raad) op en monitoring van de effectiviteit en doelmatigheid van beleid en uitvoering.

Juist aan het begin van de nieuwe raadsperiode is het momentum om dat te doen, zeker nu het ondersteunend kan werken aan het werk van de 'subgroep'.

2. Schulphulpverleningsbeleid (Lokaal Realisme)

Toelichting door de fractie:

De afgelopen jaren is er een forse toename ontstaan van mensen die beroep doen op schuldhulpverlening. Inclusief een piek na de Coronacrisis vanwege de hoge inflatie. Door de onderliggend meervoudige problematiek zorgt dit voor een druk op onze begroting, maar ook voor de financieel-bestuurlijke keuzes die we moeten maken als we de onderkant van de samenleving effectief willen bereiken en helpen in de schuldenaanpak.

De vraag is voor Lokaal Realisme of ons schuldhulpverleningsbeleid effectief genoeg is voor schuldenreductie bij huishoudens en daarnaast dat de meervoudig onderliggende problematieken ook concreet hierdoor in beeld komen. Bovendien merken we op dat omliggende gemeenten ander beleid voeren en ook de focus leggen op de onderliggende problematieken waardoor dure schuldhulpverleningstrajecten minder ingezet worden.

Reactie Rekenkamer:

Het issue problematische schulden is een belangrijk maatschappelijk thema dat het afgelopen jaar (helaas) alleen maar urgenter is geworden. Eigenlijk is het thema nog breder: het armoedevraagstuk raakt steeds meer mensen (koopkrachtverlies door fors hogere prijzen van energie en consumptiegoederen) en daardoor neemt de schuldenproblematiek alsmaar toe.

De traditionele schuldhulpverlening (s.h.v.) staat onder druk, alleen al door de toename van het beroep dat er op wordt gedaan, hoewel nieuwe methoden (o.a. vroegsignalering en doelgroepverbreding) worden toegepast. Ook zijn de instrumenten om armoede te compenseren toegenomen. Bij dat alles staat de effectiviteit en doelmatigheid van zowel het beleid als de uitvoering door gemeente en maatschappelijke organisaties ter discussie.

Menig onderzoek toont aan dat s.h.v.- en armoedebeleid en -uitvoering niet adequaat zijn, ondanks het vele geld dat er in omgaat.

De Rekenkamer vindt de problematiek van de schuldhulpverlening daarom een prima onderzoeksonderwerp, mits tevens naar (de instrumenten van) het armoedebeleid gekeken wordt. Een vergelijking met omliggende gemeenten kan waardevol zijn, maar hoeft niet op alle vlakken.

3. Achterstallig onderhoud c.q. onderhoud van onze kapitaalgoederen (Lokaal Realisme)

Toelichting door de fractie:

Bergen op Zoom heeft aangegeven dat ze in de stijgers staat. Dat wil zeggen dat zowel het personeelsbeleid aangepakt wordt alsmede ook stand van de kapitaalgoederen.

Lokaal Realisme vraagt zich af of we achterstallig onderhoud hebben met grote financieel-bestuurlijk risico alsmede de wens om te weten hoe over de gehele linie de staat van onderhoud is aan onze kapitaalgoederen. De meerjarenbegroting geeft wellicht plussen, maar dat geeft echter niet aan of er nog risico's zitten in onze vaste activa.

Reactie Rekenkamer:

De Rekenkamer heeft zich op voorhand afgevraagd of er duidelijke signalen zijn dat er mogelijk risico's kleven aan de stand van het onderhoud van kapitaalgoederen? We zijn dat even nagegaan in documenten die dat zouden kunnen aangeven/signaleren.

In de programmabegroting 2023 zien we in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen geen aanwijzingen over een degelijk risico. Er wordt een helder beeld gegeven over de stand van zaken. Er zijn wel wat onzekerheden, maar die liggen op het inherent risico, waarvoor weerstandsvermogen is georganiseerd. Dat wordt ook specifiek genoemd in de paragraaf risico's (verborgen zaken in de openbare ruimte).

Wat betreft het toezicht van de provincie hebben we gekeken naar de toezichtsbrief van 2023. Deze zegt echter ook niets over risico's m.b.t. het onderhoud van de kapitaalgoederen, één van de onderdelen voor het beoordelen van het structureel begrotingsevenwicht.

Wel staat in het bestuursakkoord dat het IBOR-plan moet worden geactualiseerd. Daar zijn de eerste stappen voor gezet. In november 2022 is een presentatie gegeven waarin de huidige staat van onderhoud wordt geschetst. Daar staan uiteraard wel risico's in, waaronder de slechte staat van de kademuren, maar dat staat op het netvlies van het college. De raad heeft vervolgens op 15 december 2022 het nieuwe IBOP-plan vastgesteld.

De conclusie van de Rekenkamer is derhalve dat dit thema vooralsnog niet onderzoekwaardig genoeg is.

Mochten er toch vraagtekens zijn (of komen) rondom een specifiek geval (vermoeden van risico) dan kan de fractie een dergelijke vraag daarover altijd nog aan het college stellen. Zonodig kan de raad een extra opdracht meegeven voor de accountant bij de jaarrekening 2022.